

Biblioteca Societății „Muzeul orașului Iași” și preistoria Bibliotecii Județene „Gh. Asachi”

Ina Chirilă*

Cuvinte-cheie: istoria cărții, N. A. Bogdan, bibliotecă publică, muzeu municipal, Iașul interbelic.

Introducere

Este în natura lucrurilor ca orice instituție să își caute originile, actul fondator de la care își revendică vechimea și tradițiile. Asocierea „epopeii” nașterii instituționale cu drama „preistoriei”¹ sale – a „originilor” istorice – reprezintă o tentație obișnuită în monografiile instituțiilor². Istoria Bibliotecii Județene „Gh. Asachi” din Iași nu face, nici ea, excepție. Slujitorii săi au identificat drept moment fondator anul 1920, data conturării celei dintâi Biblioteci publice municipale de pe lângă Muzeul Municipal, așezământ organizat de membrii fondatori ai Societății „Muzeului orașului Iași”, o societate istorico-arheologică înființată din inițiativă particulară, sub egida Primăriei.

În 2020, respectând „tradiția” celebrărilor centenarelor, conducerea prestigioasei instituții, aflată în subordinea Consiliului Județean Iași, a realizat un volum, intitulat *Monografie-album Biblioteca Județeană Gh. Asachi – un veac în slujba comunității*, și a organizat, în zilele de 8-9 decembrie, o serie de manifestări sub genericul „100 de ani de la înființarea bibliotecii publice a Iașului”, printre care și un ciclu de prelegeri,

* Arhivist, Arhivele Naționale – Iași.

¹ Conceptul de „preistorie” instituțională a fost adoptat în istoriografia românească de Florea Ioncioaia în demersurile sale privind originile Universității din Iași. Pentru multe aspecte metodologice, a se vedea Florea Ioncioaia, „Istorie intelectuală și referință ideologică: preistoria Universității din Iași”, în *Historia Universitatis Iassiensis*, I, 2010, p. 13-35.

² *Ibidem*, p. 13.

împărțite în trei episoade intitulate „Gh. Ghibănescu”, „Orest Tafrali”, „N. A. Bogdan”, fiind susținute *on-line* de col. (r) Cornel Coman, un pasionat al istoriei locale. M-am alăturat echipei de autori și am publicat în paginile volumului arătat un studiu³ în care am propus o revizuire a cronologiei celebrării momentului fondator. Date fiind dilemele resimțite acut în acel stadiu al cercetării, am lansat o invitație la prudență și nuanțare în sensul declarării celor o sută de ani de la organizarea unei Biblioteci Municipale sau 70 de ani de la înființarea Bibliotecii Regionale, cea care a continuat să funcționeze fără întrerupere sub diverse titulaturi, ultima fiind valabilă până astăzi. Demersul de față reprezintă o formă revizuită și mai extinsă a studiului arătat, în care insist asupra „dosarului deschis”, încercând să înțeleg, în cele din urmă, care este frontiera dintre căutarea legitimă a originilor istorice și abuzul în raport cu acest tip de întreprindere. În ce fel reconstituirea originilor facilitează reconstrucția istoriei Bibliotecii „Gh. Asachi”, care sunt limitele acestui demers, ce anume constituie o „preistorie”? În ce măsură istoria Bibliotecii Muzeului Municipal poate fi considerată o „preistorie” a Bibliotecii „Gh. Asachi” și care sunt ramurile arborelui genealogic prefigurat în acest mod de istoriografia oficială? De ce momentul fondării Bibliotecii Muzeului Municipal constituie astăzi singurul reper acceptat, în timp ce momentele fondatoare ale Bibliotecii Populare „Ion Creangă” (1937) sau ale Bibliotecii Regionale sunt excluse? Este aceasta atitudinea unei generații aflată în căutarea de modele în rândul elitei interbelice, mai convenabile din punct de vedere simbolic decât elitele din perioada comunistă? Desigur, șirul întrebărilor, unele retorice, poate continua. Pentru a răspunde măcar în parte, voi încerc să explic cum s-a ajuns la imaginarea acestei descendențe. Observ că, în lipsa altor criterii solide ale continuității, autorii oferă dreptul de preemțiune caracterului public și municipal al acestor așezăminte, motiv pentru care încerc o analiză documentată a felului în care este perceput conceptul de bibliotecă publică în discursul fondatorilor și în proiectele lor de înființare, organizare și înzestrare a acestor așezăminte.

O abordare critică, bazată pe sursele de arhivă, a contextului în care au avut loc înființarea, organizarea, constituirea și desființarea Bibliotecii Muzeului Municipal, urmată de transferul patrimonial către Biblioteca Populară „Ion Creangă”, precum și funcționalitatea clădirii care le-a adăpostit au fost propuse în cuprinsul unor capitole distincte dedicate

³ Ina Chirilă, *Biblioteca Societății „Muzeului orașului Iași” (1920-1930) – constituire, organizare și moștenire*. La data redactării rândurilor de față, volumul se afla în curs de tipărire, în decembrie fusese lansat doar un semnal editorial.

Societății „Muzeul orașului Iași”⁴. Biblioteca a fost, după cum se știe, o anexă a Muzeului Municipal. Cu toate acestea, un studiu monografic, dedicat exclusiv acestui așezământ, care să constituie un demers realizat în afara unui context aniversar, lipsește încă. O monografie a Bibliotecii Municipale trebuie să explice contextul socio-cultural și scopul constituirii, să arate, eventual, măsura în care a răspuns exigențelor vremii. Pentru epoca în care, în genere, nu se cerea o pregătire specială, teoretică sau practică pentru numirea într-un post de bibliotecar, o asemenea monografie mai trebuie să-i identifice pe diriguitorii bibliotecii, să arate după care criterii au fost selectați, care le-au fost sarcinile și în ce condiții și-au desfășurat activitatea⁵. Pentru a înțelege mecanismele și a identifica elementele comune sau pe cele care o despart de Biblioteca Județeană, se impune, mai întâi, o reconstituire cantitativă completă nu doar a istoriei Bibliotecii Muzeului Municipal, ci și a altor biblioteci care i-au urmat, care trebuie să depășească cadrul unei simple chestionări despre cronologie și cititori. Aș dori ca această perspectivă să fie considerată o contribuție la istoriografia bibliotecilor publice ieșene, cu privire la simbolistica lor în spațiul istoriei intelectuale ieșene. Voi proceda, prin urmare, la o explorare a literaturii istoriografice, a discursurilor fondatoare și a documentelor oficiale ale arhivelor administrative, atenția fiindu-mi orientată mai ales asupra felului în care acest demers contribuie la structurarea unei istorii instituționale.

„Preistoria” Bibliotecii „Gh. Asachi” – un construct istoriografic

La o primă evaluare a producțiilor istoriografice identificate, observ plasarea originilor în note și repere cronologice distincte. Spre exemplu, pentru A. Lupu, „cea dintâi bibliotecă publică de stat pusă la dispoziția maselor largi de cititori” a fost Biblioteca Regională din Iași, fondată în anul 1951. Actul întemeietor este prezentat ca o poveste de succes, un triumf datorat acțiunilor întreprinse de statul democrat-popular pentru

⁴ Eadem, „Societatea culturală, istorico-arheologică «Muzeul orașului Iași». Destinul unei instituții uitate”, în „Ioan Neculce”. *Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei*, serie nouă, XVI-XVII, 2010-2012, Iași, 2012, p. 177-208; Eadem, „Curtea Mănăstirii Golia – periplu istoric în spațiul unui imobil dispărut”, în *Monumentul. Lucrările celei de-a XV-a ediții a Simpozionului Național „Monumentul, tradiție și viitor”, Iași – 2013*, Iași, Editura Doxologia, 2014, p. 253-272; Eadem, *Gh. Ghibănescu – cercetător al istoriei Moldovei medievale*, teză de doctorat, coordonator Ștefan S. Gorovei, p. 146-225.

⁵ N. Georgescu-Tistu (profesor la Școala Superioară de Arhivistică și Paleografie), „Pregătirea bibliotecarului și a bibliografului”, în *Revista Arhivelor*, vol. III, nr. 6-8, București, 1936-1937, p. 139.

organizarea unui sistem unitar de biblioteci publice în întreaga țară”⁶, în timp ce „originile” conceptului de bibliotecă publică, identificate în zecile de inițiative particulare sau de stat, deși apropiate de concepția modernă, constituie o istorie a eșecurilor⁷.

După 20 de ani de la fondare, timp în care Biblioteca Regională devenea municipală, conferindu-i-se numele cărturarului moldovean Gh. Asachi, Constantin Gîlea și Liviu Moscovici, angajați ai bibliotecii, restrâng seria tentativelor eșuate la o limită cronologică mai exactă: 1920-1944. Perioada era considerată „ani de încercări”, deoarece conceptul de bibliotecă municipală nu s-a impus, în pofida eforturilor fondatorilor Bibliotecii Muzeului Municipal și, respectiv, ai Bibliotecii „Ion Creangă”. În mod curios, pentru că cele două așezăminte interbelice s-au bucurat, formal, de susținerea financiară a Primăriei ieșene, iar contemporanii și posteritatea le-au perceput drept municipale. Cu toate acestea, autorii afirmă că

[...] pentru Biblioteca municipală „Gheorghe Asachi” din Iași, anul 1971 constituie o dublă aniversare: 50 de ani de la primele încercări de a înjgheba la Iași o bibliotecă a municipalității și 20 de ani de la reorganizarea ei după Eliberarea patriei de sub jugul fascist⁸.

Astfel, s-a impus în istoriografie o nouă interpretare, și anume că Biblioteca Societății „Muzeului Municipal” poate fi asimilată unei „preistorii” a Bibliotecii Municipale „Gh. Asachi”. Iar noua concepție devine și mai explicită și repetitivă chiar în titlurile contribuțiilor lui Liviu Moscovici⁹.

Peste trei decenii, bibliotecarii Nicolae Busuioc și Vicențiu Donose, fără a mai sesiza diferența de statut – bibliotecă „municipală” *versus* „județeană” –, ultimul statut fiind în uz la data tipării textului, merg și mai departe cu „inventarea originilor” Bibliotecii „Gh. Asachi”. Aceștia afirmă, fără a oferi argumente solide, că „Biblioteca «Gh. Asachi» a fost înființată la 1 octombrie 1920”¹⁰, lăsând a se înțelege că Biblioteca

⁶ A. Lupu, *Biblioteca regională din Iași*, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1957, p. 3-4.

⁷ *Ibidem*, capitolul I, „Bibliotecile publice din Iași, în trecut”, p. 3-11.

⁸ Constantin Gîlea, Liviu Moscovici, *Biblioteca Municipală „Gh. Asachi” în anul 1971. File de monografie*, Iași, 1971, p. 4.

⁹ Liviu Moscovici, „Biblioteca Municipală «Gheorghe Asachi» din Iași la o jumătate de secol de existență”, în *Revista bibliotecilor*, an XXV, nr. 1, ianuarie 1972; Idem, *Contribuții la bibliografia județului Iași: Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” (1920-1995). 75 de ani de activitate. Bibliografie selectivă*, Iași, 1995.

¹⁰ Nicolae Busuioc, Vicențiu Donose, *Biblioteca „Gh. Asachi” – 80. O istorie de suflet și de minte*, Iași, Editura Vasiliana’98, p. 9. Epopeea originilor Bibliotecii este reluată și pe site-ul oficial al Bibliotecii Județene „Gh. Asachi” (consultat la 15.07.2020).

Muzeului Municipal a fost o „modestă” precursoră¹¹, trunchiul unei genealogii instituționale, deoarece a „devenit ulterior Biblioteca Municipală «Ion Creangă», iar în anul 1951 – bibliotecă regională”¹².

Constat, aşadar, că istoria Bibliotecii Muzeului Municipal, intrată în anonimat chiar de la înființare și dată apoi uitării după desființarea Societății „Muzeul orașului Iași”, a devenit subiect istoriografic mai întâi în contextul celebrării înființării Bibliotecii Regionale (după 1950), fiind în cele din urmă plasată în „preistoria” Bibliotecii „Gh. Asachi” de astăzi.

Este ușor de observat că, aproape fără excepție, această literatură este legată de o anume ciclicitate celebrativă, ceea ce explică caracterul aniversar și aspectul non-academic al discursului. Realizate în logică festivistă, demersurile cuprind o serie de confuzii și limitări, în privința problematizării cercetării, dar și a calificării autorilor respectivi, care au ca obiectiv principal configurarea imaginii unei instituții în continuă evoluție¹³, în ciuda faptului că trecutul unui așezământ este marcat de o serie de rupturi și continuități.

Ruptură și continuitate: bibliotecile municipale ca instituții publice

Este cunoscut faptul că, în trecut, cărțile erau o garanție a autorității religioase sau un simbol al luxului și bunăstării¹⁴. Acea etapă apusese demult, astfel că, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cartea a devenit un bun comun. În cele două principate românești însă, bibliotecile publice de stat au apărut în contextul în care educația publică își definea rolul în noua ordine politică. Era firesc ca Regulamentul Organic (1832), care reflecta oficial această schimbare, să cuprindă în ambele Principate capitole despre crearea bibliotecilor de folos obștesc¹⁵. Astfel că ideea fondării unei biblioteci publice în Iași datează încă din

¹¹ În asemenea capcană am fost prinsă la rândul meu, afirmând, fără argumente, că Biblioteca Muzeului Municipal este precursoră a bibliotecii județene ieșene: Ina Chirilă, *Gh. Ghibănescu – cercetător al istoriei Moldovei medievale*, p. 201.

¹² Liviu Moscovici, Nicolae Busuioc, *Ghidul bibliotecilor ieșene*, Iași, Biblioteca „Gh. Asachi”, 1990, p. 157.

¹³ Constantin Gilea, Liviu Moscovici, *op. cit.*, p. 4.

¹⁴ Alex Drace-Francis, *Geneza culturii române moderne. Instituțiile scrisului și dezvoltarea identității naționale 1700-1900*, traducere de Marius Adrian Hazaparu, Iași, Editura Polirom, 2016, p. 79.

¹⁵ Paul Oprescu, „Înființarea și dezvoltarea bibliotecilor publice românești în epoca Regulamentului organic”, în *Studii și cercetări de bibliologie*, București, 1 (1955), p. 5.

prima jumătate a secolului al XIX-lea și reprezenta apanajul instituțiilor religioase, culturale, științifice, educative și administrative, particulare sau de stat, care însă, fiind strict diferențiate, păstrau caracterul elitist, refractar accesului liber la carte al tuturor categoriilor de cititori.

În acest sens, la 1848, Epitropia Învățăturilor Publice propunea Societății de Medici și Naturaliști, deținătoarea unei biblioteci specializate, să cedeze Academiei Mihăilene fondul său de carte. Refuzul medicilor nu a descurajat Academia Mihăileană și, mai târziu, Universitatea ieșeană să deschidă o bibliotecă proprie în localitate¹⁶. Organizarea unei biblioteci universitare, care să răspundă necesităților profesorilor și studenților deopotrivă și să își asume, în același timp, rolul unei biblioteci publice locale și naționale, a stat mereu în atenția administrației universitare, fiind inclusă în mai toate proiectele și regulamentele de funcționare ale Universității din Iași. În pofida acestor străduințe, biblioteca a rămas deschisă exclusiv mediului academic. Deși amplasată într-o sală a noului local al Universității din Copou (1896) și organizată potrivit sistemului Saalbibliothek¹⁷, Biblioteca nu era suficient de încăpătoare. La acestea se adăuga lipsa unui personal pregătit și corect remunerat. Problemele au fost sesizate în petiții și memorii întocmite de conducerea Bibliotecii. Una dintre vocile vehemente a fost a istoricului Nicolae Iorga, care reclama, în 1899, insuficiența cărților, a manuscriselor și revistelor, lipsa cititorilor, a spațiului necesar și a bibliotecarilor pregătiți¹⁸.

În 1912, situația era asemănătoare. Sociologul Dimitrie Gusti semnală că biblioteca nu era pe deplin organizată și dacă ar fi fost

[...] nu ar putea funcționa în mod normal, căci n-are catalog general de persoane și pe materii, n-are o bibliotecă uzuală, n-are o sală de citire pentru reviste, n-are sistemul împrumutului cărților acasă, în sfârșit, n-are un regulament în care să se prevadă exercitarea unui control sever în întrebuințarea cărților¹⁹.

Criza Bibliotecii universitare, dar mai ales caracterul exclusivist privind accesul la cărțile depozitate au constituit motivele invocate de fondatorii Societății „Muzeului orașului Iași” pentru a justifica înfiin-

¹⁶ Nicoleta Popescu, Liviu Papuc, Radu Tătărucă, *Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu”*. Monografie, Iași, Întreprinderea Poligrafică Iași, 1989, p. 16.

¹⁷ *Ibidem*, p. 50.

¹⁸ N. Iorga, *Opinions sincères. La vie intellectuelle de Roumains en 1899*, București, 1899, p. 91-99.

¹⁹ D. Gusti, *Necesitatea reorganizării Bibliotecii Centrale de pe lângă Univ. din Iași*, Iași, Institutul de Arte Grafice, 1913, p. 12.

țarea, în octombrie 1920, a unei noi biblioteci publice. Biblioteca, constituită din câteva dulapuri, a fost adăpostită în sala mare destinată Muzeului Municipal, fiind amplasată în curtea Mănăstirii Golia, actualul sediul al Tipografiei „Doxologia”. Societatea a fost fondată de profesorii de limbă română Gh. Ghibănescu, M. Costăchescu, profesorul universitar O. Tafrali (care însă a fost imediat înlocuit de profesorul de desen A. D. Atanasiu) și fostul angajat al Primăriei Iași, N. A. Bogdan. Acesta din urmă a fost cel mai tranșant, afirmând că Iașul nu avusese niciodată o „bibliotecă publică” în care fiecare „cetățean de orice grad de cultură” să-și poată găsi „cunoștințele de care are nevoie”²⁰, pentru că

[...] odată cu înființarea Universității locale, puțini au fost cei care au putut profita de Biblioteca sa, pentru că întotdeauna i s-a dat un caracter special scolastic, așa că de dânsa au uzat, în mare parte, numai studenți [...]. Apoi specializarea aceasta numai pentru uzul studenților și profesorilor nu poate conveni marelui public, în genere. Nu oricine este în stare, cu sistemul de catalogare actual, să caute și să găsească cartea care-i trebuie. Pe când, în alte asemenea instituții din țară, serviciul bibliotecilor e organizat astfel: n-are nimeni nevoie să caute în cataloage, e destul numai să înscrie pe un buletin numele opului [titlul] și a[l] autorului ce dorește să consulte pentru a i se aduce cartea în cel mult cinci minute²¹.

N. A. Bogdan invoca, de asemenea, nevoia unei noi biblioteci „în centrul orașului”, deoarece, afirma el, de când s-a mutat Biblioteca universitară „în extremitate, este destul de greu oricărui cetățean să urce dealul Copoului pentru a putea ceta sau împrumuta o carte oarecare”²².

Inițiativa unor biblioteci destinate publicului larg nu a fost singulară. Mutarea Bibliotecii Universitare a reprezentat unul din argumentele invocate în contextul proiectării unei biblioteci populare destinată locuitorilor din cartierul Nicolina. Inițiativa i-a aparținut Anei Conta Kernbach, care a donat Școlii primare de băieți „Vasile Conta” din Iași cărți și reviste românești²³. De fapt, ideea bibliotecilor populare a apărut în

²⁰ Nechifor [N. A. Bogdan], „Trebuie să se înființeze o Bibliotecă Centrală”, BCU, Arh. N. A. Bogdan, XI/119, extras din *Orașul*, nr. 35, 2 octombrie 1920. „Nechifor” este unul din pseudonimele utilizate frecvent de N. A. Bogdan încă de la debutul său în publicistică. De altfel, opinia sa privind caracterul exclusivist al Bibliotecii Centrale o găsim enunțată încă din 1913, în celebra sa monografie *Orașul Iași*, p. 269.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ Virginia Isac, „Biblioteci personale în Moldova în secolul al XIX-lea”, în *Revista Arhivelor*, anul XII, nr. 1, București, 1969, p. 62.

primăvara anului 1871, când Ministerul Cultelor a dat o dispoziție care-i obliga pe întreținătorii de școli să strângă de la fiecare copil până la 2 lei pe an pentru înființarea și apoi dezvoltarea bibliotecilor școlare, urmând ca ele, cu timpul, să devină publice, în patrimoniul școlii. În Iași, pe lângă bibliotecile școlare, se înființaseră din inițiativă particulară și alte biblioteci mai mici, precum cele din Tătărași, din curtea Bisericii Bărboi²⁴, cu cărți dăruite de N. Iorga, sau din str. Gheorghe Lozonschi, cu cărți colectate de Virgil Hălăceanu, în cadrul celui dintâi Muzeu Etnografic al Moldovei, al cărui patrimoniu va constitui nucleul Societății „Muzeului orașului Iași”. Dar, așa cum remarca același N. A. Bogdan, „atât opurile, restrânse ca număr și conținut, cât și lipsa de mijloace de organizare fac ca aceste biblioteci să fie prea puțin frecventate de cei ce doresc să se informeze, sau să instruiască, în niște asemenea localuri”²⁵.

Scopul principal al Societății viza organizarea unui Muzeu al orașului Iași conceput, conform *Statutelor*, ca o instituție destinată publicului²⁶. Pentru a fi complet și în spiritul epocii²⁷, muzeul trebuia să aibă cel puțin o bibliotecă, o revistă și o școală, unde membrii săi să-și poată exercita și demonstra aptitudinile didactice în afara cadrului strict profesional, încercând, de fapt, să încadreze Muzeul într-o amplă mișcare culturală.

N. A. Bogdan, păstrându-și anonimatul, făcea publică știrea potrivit căreia primarul a propus Comisiei interimare înființarea Muzeului și a Bibliotecii orașului Iași, fără a pomeni de inițiativa lui Gheorghe Ghibănescu, și găsind mai degrabă „fericită coincidența” cu mesajul său formulat în presă cu câteva zile în urmă²⁸, prin care reclama necesitatea unei biblioteci publice. E clar că fiecare dintre cei doi încercau să-și revendice ideea fondării Societății „Muzeului Municipal”, însă, pentru că Gheorghe Ghibănescu s-a grăbit inițind demersurile oficiale, lui N. A. Bogdan nu i-a rămas decât să își asume fondarea Bibliotecii. El a propus autorităților locale găsirea unui local încăpător, în care să se poată amenaja o sală specială de lectură și procurarea de cărți, precum și plata corespunzătoare a personalului necesar. Publicistul arăta și modalitățile

²⁴ Cunoscută drept Biblioteca Populară „Casa românească de citire”, înființată în 1910 (Liviu Moscovici, Nicolae Busuioc, *op. cit.*, p. 156).

²⁵ N. A. Bogdan, *Orașul Iași. Monografie istorică și socială*, ediția a II-a, Iași, MCMXIII, p. 269.

²⁶ Ina Chirilă, *Societatea culturală...*, p. 206.

²⁷ În acest sens, vezi cazul Societății de Medici și Naturaliști, care, pe lângă Muzeu, avea o bibliotecă și tipărea un Buletin (N. A. Bogdan, „Restaurarea casei lui Ion Creangă”, în *Evenimentul*, Iași, din 30 ianuarie 1918).

²⁸ Isc (pseudonim lui N. A. Bogdan), *Muzeul și biblioteca orașului Iași*. Extrasul este din nr. 38 al ziarului *Orașul*, octombrie, 1920, BCU, Arh. N. A. Bogdan, XI/123.

prin care putea fi îmbogățită biblioteca, indicând instituțiile care ar fi putut acorda un sprijin logistic în acest scop²⁹.

Potrivit Statutelor Societății „Muzeul orașului Iași”, Biblioteca a funcționat ca o secție a Muzeului Municipal, iar regulamentul de administrare ce urma a fi întocmit trebuia să cuprindă în mod expres acest lucru³⁰.

Organizarea bibliotecii s-a făcut potrivit modelului adoptat de Universitatea din Iași, care respecta, la rândul său, *Regulamentul pentru Bibliotecile Publice*, emis în 1864³¹. Acest act normativ prevedea ca biblioteca să aibă un personal compus din bibliotecar, custode și servitori. Sever Zotta a fost numit inițial conservator al Bibliotecii, al Muzeului și al arhivei Muzeului, contribuția cea mai mare la organizarea bibliotecii a avut-o vicepreședintele și casierul Societății, N. A. Bogdan, desemnat bibliotecar începând din 1924. Publicistul nu avea o pregătire specializată, deoarece nu exista o legislație a domeniului care să prevadă în primul rând formarea personalului. Cursuri temporare pentru bibliotecari au fost predate întâia oară la Direcțiunea Culturii Poporului și s-au ținut la Academia comercială din București abia în primăvara anului 1933. Existau însă cercuri științifice pentru care bibliografia constituia o preocupare constantă³².

Publicistul a început înregistrarea cărților încă din 1922³³, fiind ajutat apoi de Traian Ichim, custodele Muzeului. În iunie 1923, N. A. Bogdan a fost autorizat să se ocupe de achiziția a 110 volume de la Librăria Kuperman, precum și a cinci hărți istorice din 1770, 1790, 1806, 1820³⁴. Tot de acolo, N. A. Bogdan a cumpărat în vara aceluiași an planul orașului din 1857, al lui Fred Peytavin³⁵. Abia în februarie 1924, când el renunță la funcția de casier, a fost desemnat ca bibliotecar, însărcinat să inventarieze cărțile pe fișe³⁶. Trebuie menționat faptul că la organizarea Bibliotecii a

²⁹ Nechifor [N. A. Bogdan], „Trebuința de a se înființa o Bibliotecă Centrală”, loc. cit.

³⁰ Ioan Neculce, Buletinul Societății Muzeului Municipal Iași, fascicola 1 (1921), p. 160 (în continuare *IN*). Până acum nu am identificat un asemenea regulament de funcționare.

³¹ Mai multe despre organizarea Bibliotecii Universitare ieșene a se vedea la Bogdan-Petru Maleon, „Studiul umanioarelor la Universitatea din Iași, și constituirea bibliotecilor specializate”, în *Istoria Universitatis Iassiensis*, II/2011, p. 237-259.

³² N. Georgescu Tistu, „Pregătirea bibliotecarului și a bibliografului”, în *Revista Arhivelor*, vol. III, nr. 6-8, București, 1936-1937, p. 141.

³³ *IN*, fascicola 2 (1922), p. 368.

³⁴ *IN*, fascicola 3 (1923), p. 230.

³⁵ În volum, numele este tipărit greșit „Poiteviu” în loc de „Peytavin” (*ibidem*).

³⁶ Arhivele Naționale – Iași (mai jos: AN-Iași), fond Muzeul Municipal Iași, dosar 1/1924, f. 19, 25, 33.

fost sprijinit de către Traian Ichim, registratorul Arhivelor, care ocupase și postul de custode al Muzeului. Lui i s-a încredințat inventarierea întregului patrimoniu al Muzeului constituit din obiecte, cărți și documente, precum și catalogarea bibliotecii și scrierea pe fișe a documentelor.

Postul de servitor, solicitat de comitet încă din 20 martie 1922³⁷, nu fusese aprobat niciodată, curățenia în clădire fiind întreținută de persoane particulare, plătite de Societate, de un angajat detașat al Primăriei sau de către custode. Activitatea se desfășura într-o singură încăpere („sală de lectură”), în care erau depozitate cărțile așezate în dulapuri de bibliotecă. Acest sistem al bibliotecii de sală făcea ca același spațiu să îndeplinească rolul cumulat de sală de lectură, depozit și birou de lucru pentru funcționari și cititori. De fapt, sistemul era întâlnit în mai toate bibliotecile românești, renunțându-se la el abia în 1932³⁸. În plus, lipsa spațiului obliga amenajarea în sala de lectură a obiectelor de muzeu sau a vitrinelor cu piese mici și valoroase.

Diversitatea tematică a volumelor achiziționate într-un timp foarte scurt a pus problema modului în care trebuiau să fie catalogate și fișate cărțile de bibliotecă. N. A. Bogdan a fost cel care s-a documentat și a prezentat mai multe sisteme de fișare utilizate în bibliotecile ieșene, în final adoptându-se sistemul Bibliotecii Universitare, fiecare carte fiind trecută pe două fișe, una fiind ordonată pe autori și a doua pe specialități³⁹. Nu știm dacă preconizatele fișe au mai fost realizate atunci. Modelul acestora, ordonate pe autori, a fost însă adoptat și utilizat până astăzi pentru cărțile bibliotecii Arhivelor. S-au păstrat patru registre în care se cuprinde catalogul Bibliotecii, cărțile fiind inventariate alfabetic, în cadrul a patru diviziuni (numerotate A-D), grupate pe domenii: istorie și politică⁴⁰, dicționare, religie și calendare scolastice⁴¹, literatură, arte frumoase, etnografie, jurnale de călătorii, filosofie, psihologie⁴², știință, medicină, jurisprudență, fiziologie și economie⁴³.

Pentru amenajarea sălii de lectură au fost necesare lucrări de reparații generale a imobilului, construirea, aducerea și instalarea mobilierului specific. Cercul Didactic din Iași a fost printre instituțiile care au pus la dispoziția Societății în anul 1922 alte două dulapuri de bibliotecă⁴⁴.

³⁷ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1900, f. 32.

³⁸ AN-Iași, fond Constantin Turcu, Manuscrise, dosar 18, f. 100.

³⁹ *IN*, fascicula, 2 (1922), p. 377.

⁴⁰ AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, dosar 1/1935, 47 file.

⁴¹ AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, dosar 2/1935, 42 file.

⁴² AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, dosar 3/1935, 37 file.

⁴³ AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, dosar 4/1935, 44 file.

⁴⁴ AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, dosar 2/1922, f. 2.

Presupun că achiziția a fost înlesnită de faptul că Gh. Ghibănescu a fost director și membru al Cercului Didactic, la fel ca și ceilalți membri fondatori ai Societății.

Patrimoniul Bibliotecilor publice – surse și modalități de achiziție

Biblioteca urma să fie constituită, în primul rând, din cărți și periodice tipărite la Iași, sau care se refereau la Iași sau la Moldova istorică, în general. Planul a fost clar formulat în actul programatic cuprins în preambulul primului număr al *Buletinului „Ioan Neculce”*, fondatorii sperând să ofere cititorilor ocazia „de a vedea cu ochii partea cu care Moldova a contribuit la mișcarea literară românească”⁴⁵. Se dorea, astfel, organizarea unei bogate biblioteci „moldovenești”, în care să se adune tot ce s-a tipărit de la „*Cazaniile lui Varlaam* din 1641 până azi”⁴⁶, iar ca tematică să cuprindă publicații referitoare la istoria bisericii, teatrului, literaturii, științei și artei. Nucleul era constituit deja și era reprezentat de „marea” bibliotecă a Muzeului Etnografic a inginerului Virgil Hălăceanu⁴⁷, care a fost adusă și ordonată în dulapurile Muzeului Municipal.

Dar cea care era vizată încă dinainte de înființarea Societății Muzeului Municipal, drept pentru care s-a și stipulat în *Statute* predarea ei, a fost Biblioteca Serviciului Comunal. Înființarea acestei biblioteci se datorează inginerului Anton S. Savul, care a venit cu propunerea de a organiza o bibliotecă pentru uzul funcționarilor de la Serviciului Tehnic al Primăriei. Inițiativa sa a fost aprobată și susținută de fostul primar Vasile Pogor, unul din fondatorii Societății Literare „Junimea”, precum și de prim-ajutorul de primar, căpitan I. Mavrodi, care au comandat din străinătate cărți de inginerie, arhitectură etc. Biblioteca a fost dată în grija unui funcționar al Primăriei, care ținea volumele într-un dulap mare. În timpul Primului Război Mondial, dulapul a fost sigilat și încredințat Comandamentului Serviciului Militar, instalat în Palatul Primăriei, după Război fiind predat intact Comunei. Imediat după instalarea Muzeului în clădirea din curtea Goliei, s-au pus în aplicare prevederile Statutului, astfel că, în luna mai 1921, Primăria a predat fondul de carte și periodicele (volumele legate de ziare, monitoarele oficiale) de până la anul

⁴⁵ *IN*, fascicola 1 (1921), p. IV.

⁴⁶ *Ibidem*, *Cuvânt înainte*, p. IV (an scris greșit). *Cartea românească de învățătură la dumenecile preste an și la praznice împărătești și la svânți mari sau Cazania*, a apărut la Iași, în 1643. Prima tipăritură ieșită de sub teascurile tiparniței instalate la „Trei Ierarhi”, la intervenția domnitorului Vasile Lupu (1634-1653), a fost *Decretul sinodal*, apărut la 20 decembrie 1642.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 172; fascicola 2 (1922), p. 368.

1886, păstrat până la acea dată în Biblioteca Consiliului comunal⁴⁸. Un lot de 80 de volume de literatură a fost predat, la 11 martie 1923, odată cu alte piese de muzeu⁴⁹.

Credem că un rol decisiv în ceea ce privește preluarea volumelor de la Biblioteca Consiliului comunal l-a avut N. A. Bogdan, care, în perioada în care fusese angajat al Primăriei, răspundea și de Biblioteca Comunei⁵⁰. Pensionar, dar încă un cercetător activ în momentul fondării Bibliotecii Muzeului, N. A. Bogdan era interesat de cuprinsul volumelor și era singurul din interiorul Primăriei care știa exact ce obiecte și piese de arhivă sau bibliotecă avea instituția. Astfel se explică de ce mai toate solicitările adresate Primăriei erau scrise de mâna sa⁵¹. Cererea Muzeului de a prelua biblioteca comunală nu a fost aprobată de foștii săi colegi, funcționari în cadrul administrației locale. Astfel că, după doi ani de repetate cereri de împrumut a propriilor cărți, aflate la Muzeu⁵², inginerul-șef Anton S. Savul a întocmit un raport către directorul Serviciului Tehnic al comunei în care prezintă istoricul Bibliotecii Comunale⁵³, justificând astfel utilitatea acestor exemplare în exercițiul funcției angajaților săi.

În cele din urmă, șeful secțiunii de Arhitectură a comunei a solicitat restituirea unui număr de 44 de titluri de carte de specialitate, totalizând 142 de volume, pe care custodele Traian Ichim le-a predat cu proces-verbal la 17 mai 1924⁵⁴. Nu am identificat nicio consemnare privitoare la felul în care au primit fondatorii decizia. Cu siguranță însă, pentru patrimoniul de carte a bibliotecii Muzeului, a reprezentat o mare pierdere, dacă ne referim doar la zecile de volume de arhitectură semnate de arhitecții francezi E. Vilollet-le-Duc, Alphonse Gosset, Félix Narjou etc. și la alte 12 exemplare ale planului orașului Iași realizat de Grigore Bejan⁵⁵.

Pentru înzestrarea Bibliotecii, în primii ani de activitate, membrii comitetului au apelat la sprijinul instituțiilor de profil din oraș. Mai întâi,

⁴⁸ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1920, f. 62 și 65 (lista cărților de la Serviciul Tehnic). Vezi și AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, dosar 1/1922, f. 10-11.

⁴⁹ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 209/1916, f. 6.

⁵⁰ A se vedea nota de împrumut a inginerului M. I. Savul, din 1914 (AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, 1/1922, f. 43).

⁵¹ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1920, f. 26.

⁵² A se vedea, de exemplu, cererea de împrumut a inginerului B. Ribalschi de la Serviciul Tehnic, secția Poduri și Șosele, din 23.02.1922 (AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, 1/1922, f. 1).

⁵³ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1920, f. 61.

⁵⁴ AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, dosar 1/1922, f. 10.

⁵⁵ *Ibidem*.

au solicitat Rectoratului Universității din Iași să sesizeze comitetul Bibliotecii Universitare, pentru donarea exemplarelor din toate tipăriturile primite în mai multe exemplare. Nu știm dacă Universitatea a răspuns în vreun fel solicitării. Lipsa oricărei mărturii documentare în acest sens ne face să credem că propunerea a fost ignorată. În fond, Gh. Ghibănescu sau N. A. Bogdan nu s-au bucurat de autoritatea pe care a avut-o, de exemplu, Sextil Pușcariu, fondatorul Muzeului Limbii Române din Cluj⁵⁶.

Atitudinea rezervată a autorităților și a reprezentanților așezămintelor deținătoare de carte determina căutarea unor alternative. Cea mai mare parte a fondului de carte al Bibliotecii Muzeului Municipal a fost constituit prin donații și achiziții la un preț redus de la librari anticari evrei, unul dintre ei fiind Kuperman⁵⁷, precum și de la alți anticari din oraș⁵⁸, dar și de la particulari. De la Safta Bogdan a fost cumpărată colecția completă a ziarului *Era Nouă* pe zece ani, în două volume legate. De la A. D. Atanasiu s-a cumpărat colecția completă a revistei *Arhiva Societății Științifice și Literare* din Iași, 27 volume broșate, și revista *Arta* pe cinci ani⁵⁹, iar de la Gheorghe Ghibănescu zece volume de *Surete și izvoade* și alte nouă volume broșate din *Ispisoace și zapise*⁶⁰. În 1925, de la Teodor Râșcanu a fost achiziționat un album cu vechi costume turcești realizat de Jean Brindesi⁶¹. De la Librăria Kuperman s-au cumpărat condici manuscrise turcești, de la Al. Băleanu trei cărți vechi, iar de la Ecaterina Anghel, alte cinci volume⁶².

Necesitatea unor publicații cu caracter juridic sau tehnic, pentru compartimentele sale de lucru⁶³, precum și preocuparea pentru achiziția de cărți necesare premierii elevilor sau înzestrării bibliotecilor școlare au obligat administrația locală să corespundă cu ofertanții, constituind

⁵⁶ Reputatul lingvist, filolog și publicist s-a bucurat de prietenia unor responsabili guvernamentali: Alexandru Lapedatu, C. Angelescu, I. Nistor ș.a., reușind să constituie un valoros fond de carte nu doar pentru Biblioteca Muzeului Limbii Române, ci și pentru cea a Universității din Cluj, fiindu-i permis să selecteze singur din fondul Bibliotecii Academiei Române și al Universității din București.

⁵⁷ AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, dosar 1/1921, p. 35.

⁵⁸ *IN*, fascicola 2 (1922), p. 368-369; vezi și fascicola 3, p. 230.

⁵⁹ *Ibidem*, fascicola 2 (1922), p. 374.

⁶⁰ AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, dosar 1/1921, p. 36.

⁶¹ Un album de costume turcești realizat de Jean Brindesi, *Musée des anciens costumes turcs de Constantinople*, Paris, 21 planșe, cu dimensiunea de 52×40, se află astăzi la Biblioteca Universitară Centrală „Mihai Eminescu” din Iași, cota A VI-514.

⁶² AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, dosar 1/1925, f. 14.

⁶³ De exemplu, Primăria a achiziționat în repetate rânduri de la editura Socec & Co și de la alte persoane fizice publicații juridice necesare compartimentelor sale Contencios, Domenii și Percepții etc., cf. AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1933, f. 2-7, 15, 17, 18.

astfel dosare distincte, intitulate *Biblioteca comunală*⁶⁴. Practica funcționarilor de a da acestor dosare cota alocată celui dintâi dosar constituit din documentele Societății Muzeului Municipal produce adeseori confuzii cercetătorilor tentați să creadă că aceste dosare conțin doar acte ale Bibliotecii Muzeului Municipal. Se poate însă observa că lipsa alocării în bugetul Societății Muzeului a unui articol distinct privitor la achizițiile de carte a fost suplinită prin alocarea sumelor necesare Bibliotecii direct din bugetul Primăriei. Practica a luat amploare la expirarea celor 10 ani de activitate. Astfel, în ianuarie 1931, Primăria cumpăra de la fostul său angajat, inginerul Anton S. Savul, cu 6.000 de lei, un număr de 33 de volume cuprinzând colecția ziarelor *Curierul de Iași* al lui Th. Balassan și *Curierul de Iași* al „Junimei”⁶⁵, pentru Biblioteca Muzeului Municipal. Pentru premierea elevilor școlilor din oraș, Primăria achiziționa ghiduri turistice sau volume de istorie și literatură privitoare la orașul Iași sau la Moldova. Astfel, doar în mai 1933, s-a cumpărat de la Dan Bădărău, președintele secției de Turism al Societății „Propășirea Iașilor”, 100 de exemplare din ghidul *O zi la Iași*, tipărit de această Societate pe cheltuiala sa⁶⁶. Trebuie remarcat, de asemenea, că la această dată, deși Primăria se afla în impas financiar, neavând sursele necesare continuării proiectului Societatea Muzeului Municipal, autoritățile au oferit suma solicitată, comanda fiind făcută încă din 1931, cum însuși Dan Bădărău recunoștea în textul cererii.

Și tot Primăria a procurat, de la Ștefan Gh. Damaschin, 25 de exemplare din lucrarea *Cel mai nou ghid al Iașului*, pentru suma de 1.250 lei⁶⁷. În același an a fost cumpărat, de la fotograficul Gh. Chesler, cunoscutul album cu 37 de fotografii reprezentând inundațiile catastrofale din orașul Iași în anul 1932, precum și vizita regelui Carol II și a marelui voievod Mihai printre sinistrații ieșeni⁶⁸. Însă, de departe, cele mai valoroase achiziții au provenit de la unul din fondatorii Bibliotecii, N. A. Bogdan. În decembrie 1931, acesta răspundea Primăriei, care îi solicitase un exemplar al monografiei orașului Iași, ediția a II-a, că nu mai are disponibil de vânzare niciun exemplar. Dar pentru că nu putea lăsa tocmai această autoritate fără o astfel de lucrare, dar și din cauza împrejurării grele în care se afla el, ca pensionar, a hotărât să cedeze un exemplar din cele *trei*

⁶⁴ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 226/1924, 226/1925.

⁶⁵ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1931, f. 1, 2, 3.

⁶⁶ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1933, f. 1.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 14, 16.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 12.

*principale monografii ieșene*⁶⁹ [subl. ns.], legate într-un singur volum, în pergament și tipărit pe hârtie de lux, pe care și-l oprise pentru uzul său personal, în schimbul a 6.000 lei⁷⁰. Suma i-a fost alocată de primarul P. Bogdan chiar a doua zi, după cum arată chitanța de primire⁷¹.

La 19 iulie 1933, publicistul se adresa din nou primarului cu o ofertă de vânzare a șapte exemplare din *Monografia orașului Iași*, ilustrată, de lux, epuizată între timp, broșura *Imașul orașului Iași*, două exemplare din *Călăuza orașului Iași* din 1923 și 1932, un plan litografiat al Iașului din 1857, de Fred. Peytavin, și harta Moldovei din 1744, de Homans. Pentru toate acestea N. A. Bogdan solicita suma de 12.000 lei, adăugând, în „plus” și o fascicolă intitulată *Iașii*⁷². Primăria însă a oferit doar 10.000 lei, suma cerută inițial de posesor doar pentru planul lui Peytavin, cumpărat cu 100 lei de publicist, în calitate de casier al Societății Muzeului Municipal, în 1923, de la librarul Kuperman. Constatăm că N. A. Bogdan a vândut Primăriei, la suprapreț, piese din patrimoniul Societății pe care le cumpărase tot cu banii Primăriei.

Însă nu doar N. A. Bogdan a vândut cărți Primăriei Iași, în timp ce situația juridică a Societății Muzeului Municipal și, implicit, a Bibliotecii devenise incertă. În iunie 1933, Gh. Ghibănescu oferea Primăriei, pentru bibliotecile școlilor primare din Iași, pe lângă volumele sale *Cogălnicenii*, vol. XXV din *Surete*, precum și 20 de abonamente pentru revista sa *T. Codrescu* și 10 exemplare din publicația Societății Muzeului Municipal, *Ioan Neculce*, fascicolul IX, partea I și II⁷³. Ca și în cazul lui N. A. Bogdan, suma de 8.400 cerută de Ghibănescu a fost probabil considerată exagerată, astfel că delegația desemnată să analizeze oferta a decis să plătească doar jumătate din sumă, adică 4.200, și să cumpere un număr

⁶⁹ *Monografia generală a orașului Iași, Monografia Regelui Carol I și a relației sale cu a doua capitală și Monografia Societății de Medici și Naturaliști și a Muzeului Istorico-Natural* (AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1931, f. 18).

⁷⁰ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1931.

⁷¹ *Ibidem*, f. 19.

⁷² AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1933, f. 9. Conform unei note, inițial oferta sa era mult mai mare. Pe lângă cele șapte unități enumerate în oferta de achiziție din 19 iulie 1933, N. A. Bogdan propunea spre vânzare alte cinci monografii scrise de el, adică *Societatea de Medici și Naturaliști și Muzeul Istorico-Natural* (125 lei), *Regele Carol și Iașul* (2.000 lei), *Comerțul leșean și Moldovenesc* (150 lei), *Farmaciile din Iași*, precum și *Una sută legi și regulamente ale comunei Iași* (1.000 lei), *Dezbaterile Consiliului Comunal Iași*, tipărite în Monitor pe anii 1890-1900 (cinci volume legate; 2.100 lei), *Bugetul comunei Iași pe 1870-1920* (diferite volume, 2.000 lei), calculând un total, cu publicațiile enumerate reluate și în oferta de achiziție, de 24.204 lei (AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1933, f. 11).

⁷³ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 336/1933, f. 1.

de scrieri necesare doar Muzeului Municipal⁷⁴. La 7 noiembrie 1933, Gh. Ghibănescu depunea oferta de vânzare a câte 20 de exemplare din *Ispisoace și zapise*, vol. VI, partea I și a II-a, pentru „îmbogățirea bibliotecii Primăriei și a altor școli publice”⁷⁵. De această dată, Primăria Iași a acceptat fără negociere suma cerută, de 6.000 lei⁷⁶.

Astfel, în câțiva ani de la înființare, biblioteca a devenit impresionantă prin valoarea și numărul cărților adunate de administratorii ei: N. A. Bogdan, Sever Zotta, Gheorghe Ghibănescu, Mihai Costăchescu și Traian Ichim, acesta în calitate de custode. În 1927, Sever Zotta raporta un număr de 2.732 de volume⁷⁷.

După desființarea Muzeului Municipal, Primăria a continuat să finanțeze execuția de instrumente de popularizare a orașului Iași. Astfel că, în octombrie 1933, a fost aprobată⁷⁸ suma de 5.000 lei pentru execuția a trei exemplare a unui album, „monografia fotografică a orașului Iași”, așa cum a numit-o executantul său, Gh. Chesler, fotograf al Flotilei de Aviație⁷⁹, cu scopul „de a păstra pentru viitor istoria monumentelor din Iași [...] servind oficial grupările de turiști ce ar vizita Iașul”⁸⁰. Pentru a-i justifica utilitatea, s-a propus ca lucrarea să fie executată în trei exemplare: pentru Institutul de Urbanism, Primăria Iași și proiectul de sistematizare a orașului Iași. Ulterior, s-a decis ca un exemplar să fie oferit regelui Carol al II-lea⁸¹. Angajamentul a fost realizat abia în 1937. Interesant este că, de această dată, fără a se mai face trimitere la subvenția primită cu patru ani în urmă, fotograficul oferea Primăriei, contra sumei de 55.000 lei, două albume cu vederi din Iași⁸² pentru a fi dăruite regelui

⁷⁴ Câte 5 exemplare și 10 abonamente (*Ibidem*, f. 2).

⁷⁵ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1933, f. 20.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 21.

⁷⁷ AN-Iași, fond Muzeul Municipal, dosar 1/1926, f. 1.

⁷⁸ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 290/1933, f. 3.

⁷⁹ A se vedea cererea lui Gh. Chesler, din 17 august 1933, AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 290/1933, f. 1 v.

⁸⁰ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 290/1933, f. 1.

⁸¹ A se vedea referatele și bonul de plată AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 290/1933, f. 1.

⁸² Reproducem aici descrierea cuprinsă în actele contabile ale Primăriei, în eventualitatea că aceste publicații ar putea fi identificate în colecțiile particulare sau ale statului. Este vorba de „un album legat în piele bleu, cu patru colțare de aur reprezentând zimbrul Moldovei, iar în mijlocul copertei o plachetă aurită, reprezentând stema orașului Iași încadrată de trei decorații în original: Virtutea Militară cl. 1, Crucea de Război Franceză și Crucea de război Italiană. Albumul conține 182 de foi cu 180 de tablouri reprezentând scene din timpul războiului 1916-1918, precum și diferite vederi din Iașul de altă dată și până în prezent, fiecare vedere fiind identificată cu un mic

Carol al II-lea și reginei Maria, precum și două asamblaje fotografice a doi metri lungime reprezentând Iașul (vedere panoramică) și două panouri, fiecare cu câte 18 fotografii din Expoziția „Luna Iașilor”⁸³.

Subvenționarea actelor de cultură de către Primăria ieșeană a fost o chestiune de normalitate și după Al Doilea Război Mondial. La fel ca în cazul înființării Muzeului Municipal în 1920, Primăria era angajată și în 1946 de către Ministerul de Interne să acorde o subvenție de 100.000 lei pentru Așezământul Național „Regina Maria” pentru cultul Eroilor⁸⁴. De altfel, deși căminele culturale populare din cartierele orașului Iași fuseseră înființate sub patronatul Fundației Culturale „Regele Mihai”, Primăria era instituția căreia i se solicita mereu sprijinul financiar⁸⁵.

După expirarea celor zece ani stabiliți prin statut, mai exact din 1931, Biblioteca a devenit o entitate separată de Muzeu. Acest lucru este arătat în mod explicit chiar de funcționarii Primăriei Iași care au constituit, începând cu acest an, un dosar distinct pentru această instituție⁸⁶. Era contextul în care unii membri fondatori ai Societății „Muzeului orașului Iași” depuneau eforturi pentru a reveni asupra vechilor statute și pentru a continua activitatea în următorii zece ani. În ciuda intervențiilor făcute, Societatea nu a mai beneficiat de o recunoaștere oficială, Muzeul funcționând pentru o scurtă vreme în virtutea inerției, chiar în afara cadrului legal. Singur, Gh. Ghibănescu și-a canalizat eforturile pentru editarea ultimelor numere ale Buletinului și întocmirea *Cadastrului istoric al Iașului*. În cele din urmă, Muzeul și Biblioteca au fost închise, piesele lor rămânând, o vreme, în imobilul din curtea Goliei, context în care, probabil, parte din cărți vor fi fost preluate de Arhivele Statului din Iași⁸⁷.

istoric, scris cu litere de bronz în stil antic”. Cel de-al doilea album „este legat în piele bleu cu patru colțare, ca cele arătate mai sus, iar în mijlocul copertei o plachetă aurită reprezentând stema municipiului Iași, conținând 140 foi, cu 140 de tablouri reprezentând diferite vederi din Iașul de altă dată și în prezent, fiecare tablou fiind identificat cu un mic istoric, scris cu litere arhaice” (AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 31/1936, f. 45).

⁸³ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 31/1936, f. 44-47.

⁸⁴ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 40/1946, f. 34-38.

⁸⁵ În acest sens, a se vedea cererea preotului N. Frățiman, directorul Căminului Cultural „Sf. Nicolae” Socola din 24 august 1946, prin care solicita intervenția eliberării casei parohiale, ocupată de un ofițer sovietic, în vederea reinstalării bibliotecii și desfășurării ședințelor Sfatului Căminului (AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 40/1946, f. 30), precum și a directorului Ateneului „Sf. Haralambie” din Iași pentru refacerea localului dăruit în război (AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 40/1946, f. 32).

⁸⁶ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 266/1931, coperta originală.

⁸⁷ Presupunem că achiziția celor 850 de volume făcută de Arhivele Statului în decursul lunilor februarie-decembrie ale anului 1932 a fost realizată pe seama desființatului Muzeu Municipal (AN-Iași, fond Arhiva de cancelarie, dosar 1/1932, f. 179).

În ciuda intenției fondatorilor, Biblioteca Societății „Muzeului orașului Iași” nu a fost deschisă cu adevărat publicului larg. De fapt nici nu fusese inaugurată în mod oficial. Lipsa oricăror evidențe privind frecventarea bibliotecii, sau eventuale împrumuturi, pare a confirma ipoteza de mai sus. Nici preconizatul Regulament de organizare și funcționare nu a mai fost elaborat. Puținele surse păstrare, precum adeverințe⁸⁸, chitanțe⁸⁹, note de împrumut, fără registre sau alte instrumente de evidență a circuitului publicațiilor de bibliotecă, atestă faptul că principalii beneficiari au fost angajații Primăriei. Nu avem nicio referire documentară care să indice alte categorii de cititori, sau condițiile de acces și de împrumut. Așadar, fondul de carte tezurizat a fost valorificat sporadic, probabil doar de un cerc restrâns de utilizatori, format din fondatorii și membrii Societății, angajații Arhivelor⁹⁰, profesori și istorici, biblioteca nefiind astfel accesibilă publicului larg, așa cum se preconizase inițial. Cu un statut juridic incert, ea a rămas anonimă în 1932, dovadă că textul *Expunerii de motive la Legea de organizarea a Bibliotecilor Publice și Muzeelor* din 1932 nu amintește de biblioteca Muzeului Municipal. Singura bibliotecă din Iași, rămasă funcțională în acel an, era cea a Universității, rezervată, la fel ca la început, doar studenților și profesorilor⁹¹. Practic, în orașul Iași mai toate bibliotecile existente în cadrul unor societăți sau aşezăminte școlare erau aproape „moarte”, sutele de cărți donate sau achiziționate fiind păstrate de cele mai multe ori sub cheie.

Situația părea să se modifice la începutul anului 1932, când istoricul Ștefan Meteș, subsecretar de stat la Arhive, Biblioteci și Muze, susținut de N. Iorga, atunci ministrul Instrucțiunii, al Cultelor și Artelor, a elaborat proiectul *Legii privind organizarea bibliotecilor publice*, din 12 aprilie 1932, prin care se va încerca să se unească inițiativa particulară

⁸⁸ A se vedea adeverința din 7 noiembrie 1923, semnată de ajutorul de primar Emil Diaconescu, care arată că a primit din Biblioteca Muzeului Municipal trei exemplare ale volumului *Regele Carol I și a doua sa Capitală* de N. A. Bogdan, pentru a fi prezentate „oaspeților bulgari miniștri” (AN-Iași, fond Muzeul Municipal Iași, 1/1922, f. 4).

⁸⁹ *Ibidem*, f. 5.

⁹⁰ A se vedea chitanța semnată de A. Băleanu, arhivar la Arhiva Statului, prin care arată că a primit de la Traian Ichim, custodele Muzeului Municipal, un volum din *Domnia Regelui Carol*, de N. A. Bogdan, și nr. 3 din Revista Muzeului „Ioan Neculce” (*Ibidem*, f. 7).

⁹¹ N. Iorga, *Expunere de motive*, în Ședința Senatului (sesiunea ordinară prelungită) 1931-1932, de marți, 29 martie 1932, publicată în *Monitorul Oficial*, nr. 48, marți, 12 aprilie 1932, partea a III-a, *Dezbaterile Parlamentare*, p. 1533. A se vedea textul final al legii sub titlul: *Lege pentru organizarea bibliotecilor și muzeelor publice comunale*, în *Monitorul Oficial*, nr. 89, din 14 aprilie 1932, p. 2468-2470.

cu cea de Stat și să constituie, din depozitele risipite, „averea de cărți a României întregi”⁹². Nu analizez aici prevederile acestei legi, ci remarc doar că normativul consacra, cu mici excepții, o realitate existentă a modului de organizare a bibliotecilor și muzeelor românești interbelice.

La câțiva ani însă, constatăm că în urma propunerii lui Nicolae Iorga, pe care contemporanii îl considerau „mai marele bibliotecilor din țară”⁹³, în localul reorganizat și reamenajat al fostului Muzeu Municipal, pornindu-se de la fondul de carte constituit de predecesori, s-a înființat o nouă bibliotecă. Faptul că Iorga a demarat înființarea Bibliotecii nu este o întâmplare, autoritarul istoric fiind la cea de-a doua tentativă de a oferi Iașului un asemenea așezământ. Încă în anul 1907, el organizase în zona Tătărași prima „casă de citire”⁹⁴. Dacă se confirmă bănuiala muzeografului ieșean A. Gheorghiu⁹⁵ că peste 5.000 de volume ale Bibliotecii Populare, oferite de fondatorul Nicolae Iorga⁹⁶, ar fi ajuns în administrarea Primăriei Iași, care, la rândul ei, le-a predat, doar în parte, Bibliotecii Muzeului Municipal, în 1921, atunci se poate explica nu doar implicarea istoricului în organizarea noii Biblioteci, ci și în redenumirea ei cu titlul de „populară”, așa cum prevedea de altfel și legislația. Se pare că demersul lui Nicolae Iorga a fost inspirat și de intențiile primarului Iașului, Osvald Racoviță, care, sub sloganul „dați Iașilor ce i se cuvine”⁹⁷, decidea încă din luna octombrie a anului 1935 să redeschidă biblioteca fostului Muzeu Municipal⁹⁸, desemnându-l, de la 1 ianuarie 1936, pe Rudolf Suțu⁹⁹, un activ publicist, fost profesor și prieten cu N. Iorga, în funcția de director al Bibliotecii Populare a Municipiului Iași¹⁰⁰.

⁹² *Ibidem*.

⁹³ Scrisoarea lui G. T. Kirileanu către bizantinologul Demostene Russo (1869-1838), din 11 iunie 1938, inclusă de Nicolae Scurtu în *Completări la biografia lui G. T. Kirileanu*, din *România literară*, nr. 42, 2011, http://arhiva.romanialiterara.com/index.pl/completri_la_biografia_lui_g.t._kirileanu?caut=biografia%20kirileanu (consultat la 01.10.2016).

⁹⁴ A se vedea imaginea bibliotecii în colecția de cărți poștale de la AN-Iași, colecția Eduard Ionescu, 5/96.

⁹⁵ A. Gheorghiu, „Din ctitoriile lui N. Iorga (Biblioteca populară din Tătărași-Iași)”, în *Cercetări Istorice*, serie nouă, anul II, 1971, p. 255.

⁹⁶ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 14/1907, f. 28.

⁹⁷ H. Burileanu, B. Caușansky, Gh. Berghiner, Paul Lazăr, *Primul Anuar Ghid al Municipiului Iași, 1935-1936*, text și semnătură sub fotografia lui Gh. Mârzescu, la început de volum, pagină nenumărată.

⁹⁸ În octombrie 1935, le-a angajat pe Aurelia Dărbângă și Elena Popp, absolvente ale Facultății de Litere, în funcția de bibliotecare, pentru a clasa și cataloga cărțile existente (AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 31/1936, f. 2).

⁹⁹ Rudolf Suțu a fost numit și director al Muzeului „Cuza-Vodă”, înființat de N. Iorga, în 1938.

¹⁰⁰ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 31/1936, f. 2.

Din această nouă postură, autorul *Iașilor de odinioară* a reușit, într-un timp foarte scurt, să adune de la instituții și personalități din țară peste 4.000 de exemplare¹⁰¹. În cadrul unei vizite efectuate la 29 iunie 1936, N. Iorga însuși promitea o donație de cărți din partea bibliotecii centrale a „Ligii Culturale”¹⁰². Adresându-se sutelor de participanți la congres, care umpleau sala de lectură, el lăuda întemeierea acestei biblioteci de către Primăria Municipiului Iași, afirmând că „este una din cele mai frumoase opere culturale ale domnului Osvald Racoviță, care trebuia să dea Iașului o astfel de instituțiune, care-i lipsea”¹⁰³. Trecând în sala fostului Muzeu Municipal, în care urma să fie amenajată a doua cancelarie a Bibliotecii, Nicolae Iorga a cercetat cărțile din cele trei dulapuri ale bibliotecii fostului Muzeu Municipal, exprimându-și părerea că aceste volume trebuiau să treacă la Biblioteca nou înființată¹⁰⁴. Inaugurarea noii biblioteci, redenumită „Ion Creangă”, s-a făcut cu mare fast în ziua de duminică, 19 septembrie 1937, între orele 11 și 13¹⁰⁵. La ceremonia de deschidere au participat nume sonore din cultura și administrația ieșeană: Mitropolitul Nicodim, Traian Bratu, rectorul Universității din Iași, C. Meissner, A. C. Cuza, Neculai Costăchescu, Nicolae Iorga, Petre Andrei, Oreste Tafrali, Octav Botez, Vasile Râșcanu, Alexandru Băleanu, Gheorghe Ungureanu ș.a.

Biblioteca a funcționat în acest local doar până în 1939, închizându-se, *de facto*, odată cu suspendarea lui Rudolf Suțu din funcția de director delegat, locul său fiind formal ocupat de E. Faifer¹⁰⁶, iar clădirea, cedată Arhivelor Statului de către Comisiunea Monumentelor Istorice. Biblioteca a continuat să fie închisă și în perioada războiului, mutată apoi, în toamna anului 1943, într-un local din strada Lăpușeanu. A fost reorganizată și redeschisă publicului abia la 5 ianuarie 1944¹⁰⁷.

¹⁰¹ *Ibidem*, f. 90.

¹⁰² *Ibidem*, f. 215. Cărțile au fost aduse personal de Rudolf Suțu, în octombrie 1937. Nicolae Iorga mai făcuse înainte de 1914 o asemenea donație bibliotecii din curtea bisericii Bărboi (N. A. Bogdan, *Orașul Iași*, 1913, p. 269).

¹⁰³ AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 31/1936, f. 50.

¹⁰⁴ *Ibidem*.

¹⁰⁵ AN-Iași, fond Inspectoratul județean de Poliție, dosar 7/1937, f. 202.

¹⁰⁶ AN-Iași, fond Primăria Iași-Caziere, dosar 415, f. 39.

¹⁰⁷ În februarie 1944, Primarul orașului Iași, conformându-se dispozițiilor Ministerului de Interne din octombrie 1943, înainta un raport al activităților anului în curs. Înainte de alte chestiuni edilitare, primarul raporta redeschiderea bibliotecii și continuarea lucrărilor de reparație și renovare a Sălii Gotice, arătând că Iașul, în afară de Biblioteca Ateneului Tătărași, nu avea o bibliotecă populară care să fie la îndemâna tineretului și lumii provenite din straturile mai jos ale societății. Nici cele din Biblioteca Universității sau din Biblioteca Fundației „Regele Ferdinand I” nu puteau fi folosite de oricine. De aceea s-a reorganizat și îmbogățit cu volume noi Biblioteca „Ion Creangă”:

În 1950, a fost complet transformată, atribuindu-se titulatura de Bibliotecă Centrală Regională¹⁰⁸, și mutată la parterul Bibliotecii Universitare „M. Eminescu”. În 1955 a fost adusă la parterul aripii stângi a Palatului Administrativ (Palatul Culturii), devenind cunoscută, din 1969, sub denumirea de Biblioteca Județeană „Gh. Asachi”¹⁰⁹.

Ce s-a mai păstrat sau ce s-a recuperat din fondul de carte a Bibliotecii Muzeului Municipal pare imposibil de aflat, în condițiile în care operațiunea de „desecretizare” și de prelucrare a fondului de carte veche continuă încă¹¹⁰. În 1945, un inventar al Primăriei arăta că Biblioteca „Ion Creangă”, adăpostea, printre altele, un volum din *Educația Românească*, semnat de I. Pătrășcanu, 10 volume din *Istoria Literaturii Române* și tot atâtea din *Comoara Neamului*, de Tăzlăoanu, revista *Furnica* din 1907-1920, 32 de volume din opera¹¹¹ lui G. Pascu, *Enciclopedia Veterinară*, *Monografia jud. Putna*, *Viața lui Octavian Goga*, 12 volume din *România eroică* și 129 de „cărți diferite”¹¹². Bibliotecarul Atanasie Lupu declara, în 1957, că în timpul războiului, „din cele 8-10 mii de volume, cât se presupune că avea biblioteca, nu mai rămăsese nici unul. Numai puține dintre aceste publicații s-au regăsit mai târziu prin anticariate și în alte părți”¹¹³. Desigur, remarca trebuie analizată cu circumspecție, pentru că ea venea să demonstreze preocuparea statului comunist după cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare și avântul cultural înregistrat de aceasta, anihilând orice demers sau ereditate a „regimului burghezo-moșieresc”. În aceste condiții e dificil să demonstrăm existența unei moșteniri patrimoniale.

Observ însă că scopul Bibliotecii Regionale a fost „să creeze o documentare largă despre trecutul orașului și al regiunii Iași și chiar al

„Biblioteca aceasta, așezată într-un local al CNR-ului din strada Lăpușneanu, pusă sub conducerea cunoscutului publicist Rudolf Suțu, a început să funcționeze în noul local cu începere de la 4 ianuarie a.c.” (AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 1/1944, f. 4).

¹⁰⁸ AN-Iași, fond Constantin Turcu, manuscrise, nr. 18.

¹⁰⁹ Prin decretul Consiliului de Stat nr. 448 din 1 iulie 1969.

¹¹⁰ Carmen Bădură, „Cenzura în bibliotecile ieșene în perioada comunistă. Studiu de caz – Cartea din fondul secret al Bibliotecii Județene «Gheorghe Asachi» Iași și al Bibliotecii Centrale Universitare «Mihai Eminescu» Iași”, în *Historia Universitatis Iassensis*, VI/2015, p. 243. Identificarea cărților provenite de la Muzeul Municipal în fondurile Bibliotecilor de astăzi ar fi posibilă, dacă s-ar repune în cercetare cărțile considerate „speciale” în perioada comunistă și s-ar digitaliza paginile tipăriturilor care cuprind ștampila Societății sau dedicațiile înscrise pe foile de titlu.

¹¹¹ Se referă, probabil, la exemplare.

¹¹² AN-Iași, fond Primăria Iași, dosar 10/1945, f. 48-49.

¹¹³ Atanasie Lupu, *Biblioteca Regională din Iași*, Editura de Stat și Pedagogică, 1957, p. 12.

întregii Moldove”¹¹⁴, reluând practic una din cele mai importante directive stipulate și implementate, e drept temporar, de către întemeietorii celebri ai unor biblioteci interbelice: Gheorghe Ghibănescu, Mihai Costăchescu, N. A. Bogdan, Sever Zotta, A. D. Atanasiu, Traian Ichim, Rudolf Suțu și Nicolae Iorga. Datorită lor, o parte a volumelor existente în vechile biblioteci publice sau particulare au avut șansa să fie salvate și conservate, timp de un deceniu, pentru a ajunge apoi, pe diferite căi, în fondul bibliotecilor de astăzi.

Concluzii

Soarta Bibliotecii Societății „Muzeului orașului Iași”, respectiv a Bibliotecii Populare „Ion Creangă”, a depins de implicarea directă a fondatorilor sau a directorilor desemnați personal de primar. Fondate la inițiativa unor persoane, solid ancorate din punct de vedere social, cultural și politic, bibliotecile au fost doar subvenționate de Primăria Iași. Organizatoric și patrimonial, și-au manifestat pe deplin autonomia, preluând modele și piese colecționate înainte de predecesori, pe care timp de zece ani le-au completat și valorificat, lăsându-le apoi în grija vecinilor arhiviști, implicați, la rândul lor, în actul fondator. Ruptura s-a produs odată cu destrămarea Societății, dispariția inițiatorului și apariția în scenă a lui Rudolf Suțu. Susținut de Nicolae Iorga, noul director a preluat cărțile Muzeului Municipal pentru Biblioteca „Ion Creangă”, înființată, inițial, în același local din curtea Goliei, precum și o parte din piese pentru Muzeul „Cuza-Vodă”, inaugurând cele două noi așezăminte culturale cu mare fast, fără însă o recunoaștere a contribuțiilor predecesorilor.

Puse sub administrația unilaterală a statului, instituțiile înființate de către regimul comunist au preluat din concepția organizatorică a vechilor așezăminte, adunând laolaltă fondul patrimonial identificat după război, remarcând cel mult eforturile, nu însă și contribuția fondatorilor de odinioară. Mai mult de atât, literatura istoriografică produsă de noul regim considera demersurile anterioare drept eșecuri repetate, cauzate de neimplicarea „statului regimului burghez”. Inevitabil, se produce nu doar anularea eforturilor predecesorilor, ci și ștergerea memoriei. În ciuda faptului că vorbim de aceleași structuri organizatorice sau nuclee patrimoniale, la un moment dat, fiecare inițiativă se prezintă ca un act fondator distinct. Aceasta nu pentru că era un gest original sau lipsit de continuitate, ci pentru că fiecare proiect este legat de numele unei singure persoane sau a mai multora, care doreau să se afirme în spațiul unor noi conjuncturi politice, culturale sau ideologice.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 23.

Niciuna dintre bibliotecile publice municipale nu a răspuns interesului și necesităților publicului cititor. Grevate de caracterul lor particular, au fost mereu lipsite de suport financiar stabil, de un spațiu și ambient confortabil, de personal specializat și corect remunerat, de un public dornic de a-i explora depozitele. Biblioteca Societății „Muzeul orașului Iași” și, mai apoi, Biblioteca Populară „Ion Creangă” au avut mari dificultăți în a-și îndeplini misiunea publică. În condițiile în care caracterul public al acestor așezăminte este afirmat doar în plan discursiv, mă întreb dacă istoria Bibliotecii Societății „Muzeul orașului Iași” poate fi considerată parte a „preistoriei” Bibliotecii „Gh. Asachi”. În consecință, este legitimă celebrarea celor 100 de ani de existență a Bibliotecii Județene „Gh. Asachi” din Iași? Putem imagina un discurs istoriografic în afara discuției despre *origini*, vorbind deci, exclusiv, despre rupturi și discontinuități? Dar și această perspectivă pare amenințată de un deficit de inteligibilitate, deoarece, și aici sunt de acord cu istoricul Florea Ioncioaia, rupturile pot ascunde, la rândul lor, evoluții istorice profunde, care trebuie și merită reconstituite.

Câtă vreme aspectele care asigură continuitate (oameni, practici, structuri sau patrimoniu mobil și imobil etc.) nu se suprapun pe reorganizarea juridică sau *de facto*, mi se pare preferabil ca actele fondatoare în general și, în mod special, în cazul Bibliotecii Societății „Muzeul orașului Iași” (1920), a Bibliotecii Populare „Ion Creangă” (1937) și apoi a Bibliotecii Regionale din Iași (1950), implicit în cazul Bibliotecii Județene „Gh. Asachi” (1969), să fie percepute drept noi începuturi și nu doar repetări, reșezări ale unor inițiative mai vechi.

The Library of “The Museum of the City of Iași” Society and the Prehistory of the “Gh. Asachi” County Library (Summary)

Keywords: *print history, N. A. Bogdan, public library, city museum, interwar Iași.*

Like any other cultural institution, the “Gh. Asachi” county library of Iași sought to identify its origins by finding a benchmark in previous attempts to found the county public libraries. Thus, gradually, the year 1920 came to be recognized as the inaugural moment in the library’s institutional history. It was then that as a result of a private initiative the bases of “The Museum of the City of Iași” Society were laid, a cultural, historical and archaeological society whose founders designed, with financial help from the Iași City Hall, a City Museum and a library.

The present study aims, on the one hand, at reviewing the way in which the historiography of the “Gh. Asachi” Library of Iași addressed the theme of its “prehistory”. The endeavour was motivated, first and foremost, by the fact that,

almost without exception, this literature is connected to a certain “celebratory cyclicity” specific to each generation of librarians. Attuned to the logic of festivity, the activities perpetuated a series of confusions and limitations pertaining to institutional chronology. The author’s lack of historical training is what most likely led to a one-sided point of view whose main objective was configuring the institution’s evolutionary image, despite the fact that an establishment’s past is marked by a series of breaks and continuities.

Secondly, the present paper was also spurred by the suspicion that the foundational moment indicated is, in fact, a historiographic construct generated by the attitude of a generation that had embarked on a quest for models in the ranks of the inter-war elites, holding more symbolic capital than the communist-era elites. This is the only explanation that accounts for the exclusion of the founding moments of the “Ion Creangă” Popular Library (1937) or the Regional Library (1951), which, paradoxically, offer much more elements of continuity than the Municipal Museum Library (1920), often portrayed as a failed attempt in the context of inter-war libraries.

Lacking other solid criteria that would support continuity, the authors gave precedence to the public character and municipal subordination of these establishments that the official history places in the descendance of today’s library. The study proposes a documented analysis of the way in which the concept of public library is perceived in the founders’ speeches and in the financing, organizational and patrimony endowment projects of the Iași University Library, the Municipal Museum Library, the “Ion Creangă” Popular Library and, to a lesser extent, the Regional Library. The present investigation discusses the epistemic relevance of these gestures from the perspective of the history of public libraries and explains the mechanisms and common or divisive elements between them and the “Gh. Asachi” County Library, thus exceeding the confines of a simple interrogation on chronology and founders or uninterrupted evolutions. From this perspective, the present text can be considered a contribution to the historiography of Iași public libraries, their place in the city’s intellectual history.

In conclusion, with the exception of libraries founded during the communist era, none of the municipal public libraries met the interest and stringent necessities of the reading public. Burdened by their particular nature, they were always lacking in stable financial support, comfortable venues and ambiance, specialised and fairly remunerated staff, an audience eager to explore its holdings. The “The Museum of the City of Iași” Society and, later on, the “Ion Creangă” Popular Library encountered great difficulty in fulfilling their mission, the public-oriented nature of these establishment being limited to the discursive. In a context where the aspects which ensure continuity (people, practices, structure or mobile and immobile patrimony etc.) do not overlap the *de facto* or juridical organization, it seems fair that foundational acts in general and specifically in the case of “The Museum of the City of Iași” Society (1920), the “Ion Creangă” Popular Library (1937), the Regional Library of Iași (1950) and implicitly the „Gh. Asachi” County Library (1969) each be perceived as separate beginnings and not resettlements of older initiatives.